

Výroba elektřiny a její sdílení v bytovém domě od roku 2023

Za Energetický regulační úřad (ERÚ) bychom čtenářům rádi představili nový a jednoduchý způsob, jak mohou obyvatelé bytového domu od roku 2023 využívat elektřinu ze společné výroby, většinou solární elektrárny instalované na střeše bytového domu. Zejména se zaměříme na to, jak prakticky postupovat v případě, že obyvatelé bytového domu hodlají tento nový způsob „sdílení“ využít.

Úvod

Rostoucí ceny elektřiny a současná situace na trhu motivují spotřebitele hledat úsporná řešení a nové zdroje energie. S významnou podporou státu roste mimo jiné i poptávka po instalaci menších výrobních zdrojů přímo v místě spotřeby (u domácností, v rámci výrobních podniků i u státních institucí). Výraznou popularitu získávají střešní instalace solárních elektráren na střechách rodinných domů. Současně roste poptávka po tzv. komunitním sdílení vyrobené elektřiny. Přestože je komunitní sdílení elektřiny v České republice stále „v plenkách“, zaznívají stále intenzivněji požadavky, zejména od obyvatel a spolujednatelů bytových domů, aby i oni měli stejné možnosti vlastní výroby elektřiny a úspor při její spotřebě, jako mají majitelé rodinných domů.

Legislativní prostředí

Evropská směrnice o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou (č. 2019/944) a směrnice o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů (č. 2018/2001) obecně uktvují základní právní rámec pro komunitní energetiku a sdílení vyrobené elektřiny. Zároveň zavazují členské státy k implementaci podrobných principů a postupů na národní úrovni, tzv. transpozici. Výše uvedené směrnice však nebyly v oblasti komunitní energetiky do české legislativy dosud transponovány. Bohužel tedy stále absentují jasná pravidla, která by umožnila rozvoj komunitního sdílení vyrobené elektřiny na českém trhu. Dostupná řešení jsou buď technicky náročná a ekonomicky nevýhodná, nebo se jedná o řešení, kdy zákazníci (obyvatelé bytových domů) ztrácejí svá práva zákazníka. Všichni doufáme, že definice principů pro sdílení elektřiny se konečně objeví v nejbližší novele energetického zákona v průběhu tohoto roku. Aktuálně na této novele pracují zástupci Ministerstva průmyslu a obchodu.

Zatímco český elektroenergetický trh čeká na novelu energetického zákona (zákon č. 458/2000 Sb.), kde by se podle všech předpokladů měly pravidla týkající se komunitního sdílení objevit (minimálně první návrh předložený k projednání v legislativním procesu tomu nasvědčuje), ERÚ se soustředil na podzákonný předpis, který má ve své gesci. V rámci kompetencí úřadu proto můžeme považovat za významný průlom novelu vyhlášky o Pravidlech trhu s elektřinou (č. 408/2015 Sb.), kterou ERÚ definoval postup, jak mohou obyvatelé bytového domu sdílet elektřinu vyrobenou společně vlastněnou solární elektrárnou.

Cíl ERÚ

Na základě podnětů občanů a dotazů od majitelů nebo spolujednatelů bytových domů se ERÚ začal problematikou sdílení elektřiny intenzivně zabývat již v polovině roku 2021. První konkrétní návrh pravidel sdílení, vznikl na přelomu roku 2021 a 2022. Při tomto návrhu jsme sledovali tři základní cíle:

- (i) reagovat na rostoucí poptávku a umožnit obyvatelům bytových domů stejné nebo srovnatelné výhody související se samovýrobou elektřiny, jako mají obyvatelé rodinných domů,
- (ii) vytvořit jednoduchý model, který bude možné aplikovat bez složitých a nákladných technických řešení a při kterém budou zachována všechna práva jednotlivých zákazníků,
- (iii) vytvořit model, který bude možné integrovat do modelů občanských energetických společenství a společenství pro obnovitelné zdroje, které stanoví budoucí novela energetického zákona.

Zjednodušený model pro bytové domy

Sdílení elektřiny v bytovém domě představuje základní způsob komunitního sdílení vyrobené elektřiny. Poslední dostupná data Českého statistického úřadu za rok 2021 evidují v České republice 214 806 bytových domů. Na základě toho si můžeme zjednodušeně představit potenciál pro budoucí využití „samovýroby“ a „samospotřeby“ elektřiny, tedy jejího sdílení v rámci bytových domů. Šířeji lze v budoucnu definovat sdílení vyrobené elektřiny i na úrovni obcí, nebo dokonce mezi nimi či napříč regiony. Pro implementaci těchto modelů však již bude nezbytná úprava energetického zákona.

Zjednodušený model sdílení elektřiny v bytovém domě byl ERÚ zapracován do novely vyhlášky o Pravidlech trhu s elektřinou připravené v průběhu roku 2022. Veřejnost měla možnost se s tímto návrhem seznámit na začátku podzimu minulého roku, kdy byl návrh vyhlášky veřejně konzultován na webových stránkách ERÚ. Novelizovaná vyhláška nabyla účinnosti dnem 1. ledna 2023.

Každému zákazníkovi, který se rozhodne sdílení v bytovém domě účastnit zůstávají všechna práva, například právo na volbu a změnu dodavatele elektřiny. Navíc má tento zákazník možnost si zvolit v jakém poměru bude v rámci spolupracující skupiny zákazníků spotřebovávat (sdílet) elektřinu, vyrobenou ve společné výrobě elektřiny, většinou solární elektrárně (doplněné například o systémy ukládání vyrobené elektřiny), instalované na střeše bytového domu. Na takto spotřebované elektřině z vlastní výroby uspoří zákazníci obchodní i regulovanou platbu vztahenou na MWh, tedy na objem spotřebované elektřiny. Sdílení elektřiny v bytovém domě podle tohoto modelu nevyžaduje složité technické úpravy v rámci domovních rozvodů, pouze případné úpravy míst pro instalaci elektroměrů s průběhovým měřením (dále jen „průběhový elektroměr“). Zákazníci nebudou nuceni sledovat spotřebu vyrobené elektřiny a zaznamenávat její průběh, jelikož toto bude provádět příslušný provozovatel distribuční soustavy (dále jen „PDS“), který hodnoty o vyrobené elektřině zaznamená, zpracuje, vyhodnotí a následně předá operátorovi trhu a obchodníkovi ke zúčtování každému ze zákazníků.

Obecné principy fungování modelu sdílení elektřiny v bytovém domě

- Spolupracující skupina zákazníků podílejících se na sdílení elektřiny (dále jen „účastníci sdílení“) sestává z jednoho vůdčího odběrného místa (OMv) a libovolného počtu přidružených odběrných míst (OMP). Všechna tato odběrná místa musí být připojena do jedné hlavní pojistkové skříně, neboť se jedná o sdílení elektřiny bez využití distribuční soustavy.
  - OMv je odběrné místo účastníka sdílení (byt, provozovna nebo společné prostory bytového domu), ve kterém je připojena výrobní elektřiny. Výrobní elektřiny je připojena do OMv obdobným způsobem, jakým se připojují výroby u rodinných domů, tedy za elektroměr OMv. Tento elektroměr musí být vyměněn za průběhový (v souladu s vyhláškou č. 359/2020 Sb., o měření elektřiny) a musí mít schopnost měřit odběr elektřiny ze sítě i dodávku elektřiny do sítě ve čtvrtodinových intervalech. Instalaci takového elektroměru zajistí příslušný PDS na základě uzavřené smlouvy o připojení (dále jen „SoP“).
  - OMP jsou odběrná místa účastníků sdílení, kterým je podle definovaného klíče alokována elektřina vyrobená ve zdroji připojeném do OMv a zároveň přímo nespotebovaná v OMv. OMP tak mohou tuto elektřinu spotřebovat. Za účelem správného rozdělení (alokace) vyrobené elektřiny z výroby připojené do OMv mezi příslušná OMP, musí být OMP rovněž osazena průběhovým elektroměrem. V tomto případě stačí průběhový elektroměr měřící ve čtvrtodinových intervalech odběr elektřiny ze sítě. Instalaci elektroměru zajistí příslušný PDS na základě uzavřené SoP, případně její změny.
- Odběrná místa zákazníků, kteří se do sdílení elektřiny v rámci bytového domu nechtějí zapojit nebo nespĺňují podmínky pro sdílení (např. nelze instalovat průběhové měření), nejsou mezi účastníky sdílení zahrnuta. Jejich práva a povinnosti přitom nejsou sdílením elektřiny v bytovém domě nijak dotčena.
- Podle hodnoty instalovaného výkonu výroby připojené do OMv se může jednat o výrobu provozovanou na základě licence na výrobu elektřiny nebo výrobu provozovanou zákazníkem bez licence. V obou případech je podmínkou sjednání nenulového rezervovaného výkonu u příslušného PDS v rámci SoP podle postupu uvedeného v § 4 vyhlášky č. 16/2016 Sb., o podmínkách připojení k elektrizační soustavě. Výrobu tedy nelze připojit v tzv. zjednodušeném režimu dle § 16 této vyhlášky. Dle stávajícího znění § 3 energetického zákona je možné provozovat výrobu bez licence do 50 kW instalovaného výkonu. Nenulový rezervovaný výkon je nezbytné sjednat, neboť podstatou sdílení vyrobené elektřiny je „virtuální“ rozdělení dodávky do sítě z výroby instalované v OMv mezi jednotlivá OMP. Výrobní musí mít rovněž od PDS přidělen EAN pro data z výroby. V případě výroby provozované bez licence, u které je sjednán v SoP nenulový rezervovaný výkon, je tento EAN přidělen na základě žádosti zákazníka. Pokud se jedná o výrobu provozovanou s licencí, je EAN přidělen automaticky. Z pohledu účastníků sdílení je velmi důležitá optimalizace výše instalovaného výkonu výroby a klíče pro rozdělení/alokaci vyrobené elektřiny v rámci bytového domu tak, aby byla optimálně uspokojena spotřeba v jednotlivých odběrných místech zákazníků.
  - U OMv musí být uzavřena smlouva s obchodníkem, který převezme odpovědnost za odchylku pro případné dodávky do distribuční soustavy, a to nejpozději ke dni zahájení sdílení, jinak nebude sdílení aktivováno. Může a nemusí se jednat o stejného obchodníka, se kterým má zákazník v OMv uzavřenou smlouvu na spotřebu elektřiny.
  - Všichni účastníci sdílení elektřiny mají i nadále možnost volby svého dodavatele elektřiny. Není podmínkou, aby byl evidován stejný dodavatel u všech odběrných míst, která se sdílení elektřiny v domě účastní.
  - Je nezbytné, aby si účastníci sdílení elektřiny vzájemně odsouhlasili tzv. alokační klíč, který je obsahem přílohy č. 25 vyhlášky o Pravidlech trhu s elektřinou. Podle tohoto alokačního klíče bude při vyhodnocení provedeném PDS pro příslušná OMP (podíly uvedené v procentech) rozdělována elektřina dodaná do hlavního domovního vedení bytového domu (dále „HDV“) z OMv mezi jednotlivá OMP. Do vyhodnocení vstupuje pouze elektřina dodaná z OMv do HDV, tedy ta část výroby, která nebyla v OMv přímo spotřebována. Alokační klíč sdílení může mít zatím pouze statickou formu (alokace předem smluveného procentuálního podílu pro jednotlivá OMP, maximálně však do výše jejich jednotlivých spotřeb). Množství vyrobené elektřiny z OMv, které se nepodaří přímo spotřebovat v OMv a ani alokovat mezi příslušná OMP, bude PDS vyhodnoceno jako dodávka z OMv do distribuční soustavy. V horizontu několika let předpokládáme rozšíření statického alokačního klíče o tzv. druhé kolo alokace, kdy se část zbylé dodávky z OMv znovu „přerozdělí“ podle poměru zbylých spotřeb OMP.
  - Fakturace účastníků sdílení elektřiny již bude vycházet z alokací upravených hodnot odběru v jednotlivých OMP a upravených hodnot dodávky do distribuční soustavy z OMv. Fakturace je zajišťována obchodníkem, příp. obchodníkem a PDS, pokud není uzavřena sdružená smlouva s obchodníkem. U jednotlivých OMP dojde v souvislosti s instalací průběhového elektroměru ke změně fakturačního období z ročního na měsíční.
  - Účastníci sdílení (OMv i OMP) mohou využívat jednotarifní i dvoutarifní distribuční sazby D i C s výjimkou základních sazeb D01d, C01d a sazby C62d. Zákazníci, kteří mají distribuční sazby D01d nebo C01d a chtějí se účastnit sdílení elektřiny jako OMv nebo OMP si tedy musí požádat o změnu distribuční sazby, zpravidla na D02d nebo C02d.

odpovědnost za odchylku pro případné dodávky vyrobené a nealokované elektřiny do distribuční soustavy.

Po splnění podmínek připojení stanovených příslušným PDS v SoP a předložení žádosti o uvedení do trvalého provozu (ověření splnění podmínek připojení solární elektrárny stanovených v SoP provede příslušný PDS) instaluje PDS u OMv průběhové měření.

Ve třetí fázi, po úspěšném připojení výroby k distribuční soustavě, je nutné příslušnému PDS poskytnout informaci o účastnících sdílení prostřednictvím formuláře, jehož vzor je součástí přílohy č. 25 vyhlášky o Pravidlech trhu s elektřinou. Mezi tyto informace patří například identifikace účastníků sdílení, alokované procento dodávky z OMv do každého OMp nebo distribuční sazba odběrného místa. Komunikace vůči PDS probíhá společně, což znamená, že všichni účastníci sdílení poskytují informace pro účely registrace prostřednictvím jednoho formuláře společně. Stejný formulář slouží i k případnému provedení změn v registraci, jako může být například změna alokačního klíče, rozšíření či zúžení seznamu účastníků a podobně. V praxi se mohou vyskytnout případy, kdy provozatel distribuční soustavy vyžaduje, aby byl formulář poskytnut zástupcem za celou skupinu (například zákazník provozující ve svém odběrném místě výrobu elektřiny).

Ze strany PDS dochází k ověření připravenosti připojení u všech účastníků sdílení elektřiny v rámci jedné registrace. Jedná se o společný projekt, proto pokud by nebylo možné ověřit možnosti připojení u kteréhokoliv z odběrných míst,

může PDS registraci OMv a OMp zamítnout jako celek. Proto doporučujeme všem zájemcům o účast ve sdílení důkladně ověřit možnosti připojení (zejména možnost instalace průběhového měření) v první přípravné fázi projektu. Po úspěšném ověření možnosti připojení u všech účastníků sdílení uvedených v příloze č. 25 vyhlášky o Pravidlech trhu s elektřinou, PDS každému zúčastněnému OMp zašle návrh nové SoP nebo dodatek ke stávající SoP. Podmínkou registrace zúčastněného OMp je instalace průběhového měření. Montáž průběhových elektroměrů provede PDS až po uzavření nových SoP, případně nových dodatků těchto smluv.

Dojde-li k uzavření nových SoP nebo jejich dodatků a k instalaci průběhového měření u všech účastníků sdílení elektřiny v daném bytovém domě, provede PDS registraci OMv a OMp u Operátora trhu a zahájí vyhodnocování naměřených hodnot odběru a dodávky podle nastaveného alokačního klíče od 1. dne následujícího měsíce. Informace o registraci OMv a OMp u Operátora trhu budou mít k dispozici také jednotliví obchodníci/dodavatelé účastníků sdílení. Od okamžiku zahájení vyhodnocování naměřených hodnot spotřeby a dodávky podle nastaveného alokačního klíče tak účastníci sdílení dosahují úspory množství odebrané elektřiny z distribuční soustavy.

**Mgr. Alexandr Černý, M.A., Ph.D.,
Ing. Pavel Šimončík, Ing. Jiří Svozil,
Ing. Petra Kyjovská
Energetický regulační úřad**